



Δρ. Έλλη ΤΖΑΒΕΛΑ

Πανεπιστήμιο του Λέιντεν

Settlement history of Byzantine Attica (4th-12th c.)

A reconstruction based on old and new evidence

8 Μαΐου 2014

*** Οικιστική ιστορία της βυζαντινής Αττικής (4ος - 12ος αι.): απόπειρα ανασύστασης υπό το φως νεότερων δεδομένων**

Η μελέτη της βυζαντινής Αττικής υπαίθρου αποδεικνύεται κρίσιμη για την κατανόηση της βυζαντινής τοπογραφίας γενικότερα, αφού συγκεντρώνει έναν εξαιρετικά μεγάλο αριθμό αρχιτεκτονικών και κινητών ευρημάτων, καθώς και σημαντικά μνημεία. Η αρχαιολογική έρευνα για τη βυζαντινή Αττική έχει έως τώρα βασιστεί κυρίως σε αποτελέσματα ανασκαφών από ένα σημαντικό αριθμό παλαιοχριστιανικών βασιλικών, όπως και σε μελέτες αρχιτεκτονικής και ζωγραφικής μεσοβυζαντινών εκκλησιών που μαρτυρούν υψηλή τεχνική και αισθητική. Ζητήματα όπως η οικιστική οργάνωση, το οδικό και θαλάσσιο δίκτυο, η οικονομία και η διοίκηση παρέμειναν στο περιθώριο των συζητήσεων έως σχετικά πρόσφατα.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διενέργεια σωστικών ανασκαφών μεγάλης και μικρής κλίμακας επέτρεψε τη διατύπωση ορισμένων πρώτων παρατηρήσεων περί ζητημάτων οικιστικής οργάνωσης. Ταυτόχρονα, οι ανανεωμένες αρχαιολογικές μέθοδοι έχουν επιτρέψει τη διάσωση και διάγνωση ευρημάτων της βυζαντινής περιόδου, τα οποία παλαιότερα ετύγγαναν περιορισμένης προσοχής. Τα πιο σημαντικά από αυτά τα ευρήματα έχουν ήδη γίνει αντικείμενο συζήτησης από διακεκριμένους μελετητές. Ωστόσο, παραμένει ένας όγκος 'ευτελέστερου' υλικού που μαρτυρεί την ύπαρξη οικιστικής ή άλλης δραστηριότητας.

Η παρούσα ανακοίνωση αξιοποιεί το υλικό αυτό, καθώς βασίζεται σε συστηματική συγκέντρωση όλων των πρόσφατων ανασκαφών, επιφανειακών ερευνών, περιηγήσεων και παρατηρήσεων από κλασικούς αρχαιολόγους του 19^{ου} και του πρώιμου 20^{ου} αι., που παραδίδουν μαρτυρίες για δραστηριότητα στη βυζαντινή περίοδο. Το αποτέλεσμα είναι μία όσο γίνεται πιο λεπτομερής ανασυγκρότηση της οικιστικής εικόνας της Αττικής στην πρώιμη και μέση βυζαντινή περίοδο.

Ταυτόχρονα, δίνεται βάρος στην κατανόηση του ρόλου των οικιστικών αυτών θέσεων στη διοικητική και οικονομική οργάνωση της βυζαντινής Αττικής. Οι σχετικές γραπτές μαρτυρίες είναι πενιχρές, ωστόσο η θεώρησή τους σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά δεδομένα επιτρέπει τη διατύπωση παρατηρήσεων που μπορούν να λειτουργήσουν ως βάσιμες υποθέσεις για περαιτέρω έρευνα.